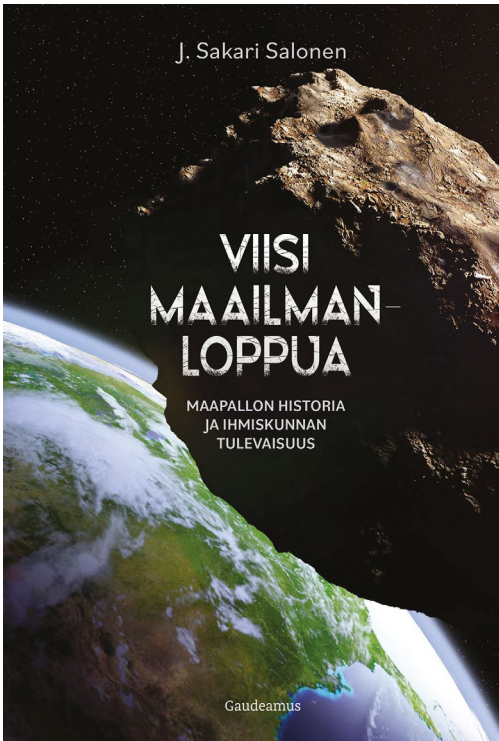


# Viisi maailmanloppua

JUSSI S. HEINONEN



*J. Sakari Salonen, 2021. Viisi maailmanloppua – Maapallon historia ja ihmiskunnan tulevaisuus. Gaudeamus. 285 s. 32 euroa (Gaudeamus)*

Maailmanlopun ovat kiehtoneet ja pelottaneet ihmistä sivilisaatioiden alkuaajoista lähtien – luultavasti jo aikaisemminkin. Erilaisilla uhkakuvilla repostellaan edelleen etenkin mediassa. Klikkihakuisissa uutisissa ja raporteissa ”kaiken lopun” aiheina toimivat tulivuoret, asteroidit, ilmastonmuutos tai tekoälyn kehitys. Mutta mikä oikeastaan on näiden eri uhkakuvien todennäköisyys ja mahdollinen

lopputulema? Kuka on parempi vastaamaan kysymykseen kuin universumin ja maapallon eri ulottuvuuksien mittakaavoista ymmärtävä tutkija – kuten geotieteilijä.

Akatemiatutkija ja paleoklimatologian dosentti J. Sakari Salonen Helsingin yliopistolta alkoi perehtyä aiheeseen vuosia sitten ja on työstänyt sitä käsittelevää teosta tutkijantöidensä ohessa. Teoksessa pohditaan ihmisen paikkaa universumissa, kerrataan monisoluisen elämän joukkotuhojen syitä ja seurauksia ja perehdytään erilaisiin maapallon sisäisiin ja ulkoisiin sekä ihmiskunnan itsensä aiheuttamiin uhkakuviiin. Käsitellyt uhat ovat super-tulivuoret, asteroidit ja komeetat, muut kosmiset uhat, jääkaudet ja ilmastonmuutos sekä teknologiset uhat. Näiden todennäköisyyksien ja seurausten käsittely muodostaa kirjan sisällöstä suurimman osan. Viimeinen kappale on ehkä hieman humoristisestikin nimetty ”Selviytymisopas” eli miten ihminen voi varautua tulevaisuuteen ja miten ja missä tämä tulevaisuus on mahdollista viettää.

Salonen on ehdottomasti parhaimmillaan silloin kun hän kuvailee tutkijan työtä ja niitä erilaisia tieteellisiä löydöksiä ja ajatuskulkua, jotka liittyvät kirjan aiheeseen. Näiden peilaaminen tulevaisuuteen on myös erinomaisesti onnistunut ja koukuttaa lukijan myös teoksen pääteemaa hienosti tukeviin tarinallisiin sivupolkuihin. Kirjan tekoprosessi on vaatinut valtavaa pohjatyötä, etenkin geotieteilijälle ehkä vähän vieraampien teknologisten uhkien kohdalla. Missään vaiheessa Salonen ei sorru suurentelemaan tai piehtaromaamaan tuhossa ja tuskassa, vaan kuvaa aiheita nöyrästi, asiallisesti ja tosiasiatunnustaen – kuten asiantuntijan kuuluu.

Kirjan ulkoasu on hyvin viimeistelty ja kuvitus eli erilaiset valokuvat, taitelijoiden näkemykset sekä kuvaajat tukevat tekstiä ja luovat (maailmanlopun) tunnelmaa. Tekstin lomassa on yksityiskohtaisemmin rajattuihin aiheisiin pureutuvia tietolaatikoita. Vaikka nämä laatikot ovat sisällöltään erinomaisia, olisi niiden toivonut olevan ehkä kappaleiden tai lukujen lopussa ennemminkin kuin katkaisemassa tekstiä ja lukukokemusta.

Teos on vertaisarvioitu ja asiavirheitä ei tekstistä helposti löydä. Aihepiiriä tuntemattomalle lukijalle tekstissä voi kuitenkin paikoin vilistä vieraita termejä, vaikka teksti onkin yleisesti luettavuudeltaan laadukasta. Esimerkiksi jo ensimmäisessä luvussa kirjoitetaan liitosfäärilaatasta, kivikehästä, mannerlaatasta ja maankamarasta. Ehkä näiden ja muiden vastaavien termien yksinkertainen selittäminen olisi ollut paikallaan vaikka liitteeksi kootussa sanastossa.

Näistä hyvin pienistä puutteista huolimatta Viisi maailmanloppua on erittäin laadukas ja suositeltava lukukokemus. Kotimaisten geotieteilijöiden kirjoittamat kirjat ovat harvinaista herkkua, ja Salosen kirja on oivallinen päivitys varsin ajankohtaiseen aiheeseen – tätä

kirjoitettaessa on käynnissä Glasgow'n ilmastokokous, jossa pohditaan ratkaisuja ihmisen aiheuttamaan ilmastomuutokseen. Hallitsematon ilmastomuutos on Salosenkin kirjassa se uhista kaikkein akuutein.

Lopuksi on tärkeä korostaa, että kirja ei nimestään huolimatta kannusta toivon hylkäämiseen – päinvastoin – se kannustaa ihmiskuntaa estämään ja varautumaan erilaisiin katastrofeihin sekä lähi- että kauempana tulevaisuudessa. Auringon nielaiseman maapallon ei tarvitse olla viimeinen leposijamme vaan lajimme tarinan loppuhuipennus voi olla kirjoitettu tähtiin. Tartu siis kirjaan – vielä on hyvin aikaa, kunhan vain valtava damokloidi ei yllättäen rysähdä planeettamme pintaan.

DOS., FT JUSSI S. HEINONEN

(jussi.s.heinonen@helsinki.fi)

Akatemiatutkija

Geotieteiden ja maantieteen osasto

Gustaf Hällströminkatu 2

00014, Helsingin yliopisto

*Kirjoittaja on geotieteiden popularisoinnista kiinnostunut ja sai osallistua myös tämän kirjan tekoprosessiin.*